

– Í lötuni liva vit av tí, vit sjálvi framleiða. Vit fáa nú góðar 800 milliónir í blokk-stuðuli um árið, men betala tað sama av aftur landinum í rentum, sigur Hermann Oskarsson, búskaparfrøðingur

ÁKI BERTHOLDSEN

– Hann hevur gjørt, at vit hava kunnað havt eitt forbrúk, sum er eini 20% hægri, enn tað, vit annars høvdu havt ráð til.

– Men sambandi við Danmark hevur eisini givið okkum eitt kredittvirði, sum hevur eisini gjørt, at vit hava kunnað lænt okkum til eitt forbrúk uppá forskot, sum okkara eftirkomarar nú skulu gjalda.

– Og tann møguleikan brúktu vit nógv frá mitt í sjeytiárunum, til nú kreppan tók seg upp.

Í evnistinginum hjá Tjóðveldisflokkinum í Vági um vikusiftið greiddi Hermann Oskarsson, búskaparfrøðingur, frá, hvørja beinleiðis ávirkan, danski blokkstuðulin og sambandið við Danmark annars hevur á føroyska búskapin, bæði.

Men umframt ta beinleiðis ávirkanina, ávirkar hann eisini búskapin óbeinleiðis.

M.a. hevur hann ávirkar hann ikki sørt kappingarførið hjá føroyska vinnulívum.

Nettupp kappingarførið er eitt lykilað í dagsins kjaki og Hermann Oskarsson gjørdi nógv burtúr at greiða frá, hvat kappingarføri er, og, hvussu blokkstuðulin ávirkar henda avgerðandi tættin í vinnulívum.

Ikki bara lön

Men fyrst kritaði hann vøllin upp og greiddi frá fortreytum.

Hermann Oskarsson segði, at tosaðu nakar um kappingarføri, var tað beinvegin lönin, sum kom teimum til hugs.

– Men tað er eitt sindur misvísandi, tí kappingarførið hjá eini vinnu er so nógv annað enn lön.

– Tí, hvussu ber tað til, at tey lond, sum hava klárað seg frægtast í heimshandlinum eru tey lond, sum hava hægstu lönirnar og mestu lönarhækkingarnar?

– Og hvussu ber tað til hjá einum landi at selja eina vøru og ikki hjá einum øðrum landi.

Hermann Oskarsson helt, at tað var eisini skeiðt bara at tosa um kappingarførið hjá útflutningsvinnuni.

– Tað er eisini umráðandi, at heimavinnan er kappingarføri.

Hermann Oskarsson býtir

Búskaparfrøðingur um Føroyskan búskap:

Vinnulívið skal hava harðar treytir at virka undir

– Tað, sum er mest neyðugt, er at læra vinnulívið at virka undir hørdum treytum. Ríkisstuðulin elvir til eitt leti og eitt ábyrgdarloysi, sum eingin kann siga seg frian fyri. Í dag hava vit eitt søguligt høvi at læra okkum at laga okkum til tær broyttu umstøðurnar. Og tað hevði verið spell um oljувinnan forkom hesum møguleika, sigur Hermann Oskarsson

vinnuna upp í ymsar partar:

1: Vinnur í altjóða kapping

A) Útflutningsvinnan
– T.d. fiskivinnan.

B) Vinnur, sum kappast við innfluttar vørur
– T.d. mjólkavirki.

2: Vardar vinnur

A) Privatar vinnur,
– T.d. ymsar tænarar

– Sakførarar

– Bankar

– Húsabygging

– Handilsvinnan, o.s.fr.

B) Almennar tænarar.

Tvær fortreytir

Hermann Oskarsson segði, at skal ein vinna vera kappingarføri, skulu tvær fortreytir verða til staðar.

– Tosa vit um útflutningsvinnu, skal fløgan kasta minst líka nógv av sær sum sama vinna uttanlands.

– Tað merkir so aftur, at vinnan í Føroyum skal megna at framleiða minst

líka bíliga, sum tilsavarandi vinna uttanlands.

– Hin treytin er, at ein fløga í útflutningsvinnuna í Føroyum skal kasta minst líka nógv av sær sum ein fløga í einhvørja aðra vinnu í Føroyum.

– Tí ger hon ikki tað missir útflutningsvinnan fløgapengarnar.

Hermann Oskarsson legði dent á, at tá ið hann tosaði um avkast, tosaði hann um avkastid í longdini, t.v.s. um avkastid, sum skal til at betala vinnutólið við og ikki bara kappingarføri í sambandi við tímalönina í vinnuna.

Mistu fólk gullárin

Hermann Oskarsson sigur, at ein uppperð vísir, at gullárin frá 1985 upp í niftárin minkaði talið á størvum í fiskivinnuni yvir 10%.

– Hinegin vaks talið á størvum í tænaravinnuni

stórliga.

– Frá 1985 til 1989 arbeiddu 1/5 fleiri í tænaravinnuni.

– Hetta vísir, at jú betri tíðirnar eru, jú verri gongur útflutningsvinnan og tess betri gongur tænaravinnan.

Hermann Oskarsson helt, at hetta var ein óheppin gongd, men tað vísir, hvussu kappingarføri fiskivinnan er afturimóti øðrum vinnum.

Búskaparfrøðingurin nevndi lönirnar sum eitt dømi um, ta vánliga kappingarføri hjá útflutningsvinnuni hesi árin.

– Ein uppperð yvir árs-lönirnar í ymsum vinnum vísir, at tær lægstu lönirnar eru í fiskivinnuni.

– Hinegin eru nógv tær hægstu lönirnar í teimum vardu, privatu vinnunum.

– Tvs, at tað ber til at betala hægri lön fyri veitingar, vit bara veita hvørjum

øðrum og selja innanlands.

Hann segði, at hetta var ein orsök til, at fólk vórðu drigin úr fiskivinnuni, yvir í tænaravinnuni og vinnur, sum bara framleiddu til heimamarknaðin.

Men hann helt, at orsøkin til at tað er so, er einföld.

– Jú betri búskapurin hevur tað, jú meiri pengar fáa vit um hendur til forbrúk til okkara egnu vælferð.

– Men tað er kortini mark fyri, hvussu nógv vit kunnu eta. Tí verður meirforbrúkið brúkt til luksuskendar vørur.

Hermann Oskarsson sigur, at evnini hjá útflutningsvinnuni at betala lönir er heilt og fult treytað av viljanum hjá útflutningsmarknaðinum at betal fyri vøruna.

– Hinegin skal ein timburmaður ikki hava lön eftir, hvat eini hús kosta at byggja uttanlands. Hansara lön er treytað av, hvat vit klára at betala fyri húsin.

– Tvs, at tað vil altíð vera soleiðis, at tær vardu vinnurnar tær sum eru óheftar av útlandskari kapping- eru betri førar fyri at betala betri lönir og koma tí at draga fólk úr útflutningsvinnuni og teirri heimavinnu, sum kappast við innfluttar vørur.

Hann vísti á, at hetta var ikki eitt serføroyskt fyrbrigdi.

– Bæði Danmark, Noreg og Svøríki hava verið fyri akkurát tað sama í sjeytiárunum.

– Men tey komu so snikkaleysir burtúr í tí. Tað komu vit ikki.

Oyðileggur ikki bara

Tá ið búskaparfrøðingurin hevði kritað vøllin upp, kom hann til kjarnuna í málinum.

Hvussu ávirkar ríkisstuðulin øll hesi viðurskiftini?

– Eg hevði væntað, at ein einvegis peningainnspræning í landskassan fór at beina fyri okkara kappingarføri.

Men tað er nógv sum bendir á, at tað ger tað ikki kortini.

Tí fyri stuttum Gjörði Føroya Arbeidarafelag eina kanning sum vísta, at tímalönirnar í Føroyum vóru ikki hækkaðar so nógv, sum lönirnar í grannalöndum okkara.

– Tað er ímóti øllum, vit kundu væntað og øllum, vit hava hoyrt, tí tað hevur altíð verið sagt, lönirnar í Føroyum eru so høgur, at tað ber ikki til at kappast við framleiðslu úr øðrum löndum.

Men hetta er ikki rætt. Tað er tí ein spurningur um ríkisstuðulin ikki ávirkar búskapin ymsar vegir.

– Beinleiðis ávirkar hann búskapin so, at tað almenna fær ráð at betala betri lönir, enn tað annars hevði gjørt, og tað hevur eisini ráð at betala betri lön enn aðrar vinnur í Føroyum.

– Eitt annað er, at ríkisveitingarnar hava gjørt, at tað hevur borið til at veita vinnuni studing og tað ávirkar kostnaðin í framleiðsluni og ger, at vinnur, sum fáa studing fáa betri ráð at betala lönir og betri ráð til at betala hægri framleiðslukostnað í øðrum førum, t.d. til streym, olju o.s.fr.

– Meiri óbeinleiðis ávirkar ríkisstuðulin kappingarførið á tann hátt, at henda peningainnspræning skapar stórri eftirspurning í Føroyum av tí, at tá ið inntøkan hækkar, viðførir tað, at eftirspurningurin eftir tænarum og luksúsvörum veksur og tað hækkar eisini kostnaðarstøðið.

Ávirkar hinegin

Men Hermann Oskarsson helt, at tað kann eisini vera, at ríkisstuðulin eisini ávirkar hinegin og ger, at kostnaðarstøðið lækkar.

– Av tí at tað almenna fær ríkisstuðulin, er tað ikki neyðugt at krevja so nógvan skatt inn, sum tað annars hevði verið.

– Hetta ger so aftur, at fólk fáa meiri tókna pening um hendir og tað minkar